

Dr n. med. Katarzyna Iwanicka <https://orcid.org/0000-0001-5294-9021>
Wyższa Szkoła Kryminologii i Penitencjarystyki
w Warszawie

Zmiana w życiu pary jaką są zaręczyny a wymiary komunikacji w diadzie takie, jak: wsparcie, zaangażowanie oraz deprecjacja

The engagement as a change in the life of the couple and the dimensions of communication in the dyad, such as support, commitment and depreciation

<https://doi.org/10.34766/fetr.v41i1.218>

Abstrakt: Przedmiotem zainteresowań badawczych prezentowanych w niniejszej pracy jest związek zmiany jaka są zaręczyny z procesem komunikacji w diadzie. Na podstawie Kwestionariusza Komunikacji Małżeńskiej Plopy (2006) wyróżnione zostały trzy istotne wymiary komunikacji – wsparcie, zaangażowanie oraz deprecjacja. Usytuowanie wyników jednostki na wspomnianych kontinuuach jest istotne dla jej funkcjonowania w związku miłosnym, a co za tym idzie pośrednio również dla osiągnięcia satysfakcji życiowej. Dowiedziono istnienia odwrotnej zależności między stażem w związku a wymiarem wsparcia ocenianego zachowania własnego (wynik na poziomie tendencji), która może być tłumaczona wzrostem poczucia osamotnienia wraz z rosnącą długością stażu w związku.

Słowa kluczowe: zaręczyny, wsparcie w diadzie, narzeczeństwo, zmiana

Abstract: The subject of the research presented in this paper is the impact that engagement treated as a change in the life of a couple has on the communication in the dyad. The identified dimensions of the communication are following: support, commitment and depreciation. All presented dimensions are based on the Marriage Communication Questionnaire by Plopa. The location of the individual's results on these continuums is important for his functioning in a love relationship, and thus indirectly also for achieving life satisfaction. The results show an inverse relationship between the length of the relationship and the dimension of support toward a partner (result at tendency level) that can be explained by an increase in the sense of loneliness along with the growing length of seniority in a relationship.

Keywords: engagement, support in dyad, betrothal

1. Wprowadzenie

Temat małżeństwa jest obszarem badań specjalistów reprezentujących wiele dziedzin nauki, jednak okres narzeczeństwa, czas poprzedzający zawarcie ślubu, zdaje się być zagadnieniem, którym poświęca się nieco mniej uwagi. Przyjrzenie się temu okresowi w życiu pary zdaje się być niezwykle ważne, gdyż stanowić on pierwszą fazę w cyklu

rozwoju rodziny. Od jakości przeżycia tego czasu zależeć może późniejsza satysfakcja z funkcjo-nowania w rolach małżeńskich, a także rodzicielskich. Okres przedmałżeński jest więc czasem szczególnej wrażliwości na wzajemne dopasowanie się partnerów (Plopa, Zajdlic-Plopa, Karasiewicz, 2017). Trudnością metodologiczną może być jasne określenie ram czasowych narzeczeństwa, gdyż współcześnie to właśnie kohabitacja staje się niejednokrotnie fazą przedślubną (co trzecie małżeństwo zostało zawarte po wspólnym zamieszkaniu), (Przybył, 2010). Zmiana jaką jest narzeczeństwo może więc nie być już tak duża i intensywnie odczuwana przez osoby przygotowujące się do ślubu (nupturientów). W ponowoczesnych czasach, gdy normy i zasady społecznego funkcjonowania, a także reguły dotyczące wchodzenia w związki miłosne nie są już tak jasne, jak w poprzednich pokoleniach, granice między kolejnymi fazami budowania rodziny mogą się zacierać. Z tej perspektywy interesującym zdaje się podjęcie analiz dotyczących tego, jak znaczącą zmianą w życiu pary jest okres narzeczeństwa i jaki związek ma to z procesem komunikacji między partnerami.

1.1. Pojęcie komunikacji w diadzie oraz jej wymiary

Komunikacja, zarówno werbalna, jak i niewerbalna stanowi podstawę istnienia relacji interpersonalnych. Specyficznym rodzajem takiej relacji jest związek miłosny, który tworzony jest dzięki szczerzej i otwartej komunikacji (Ferenz, 2014). Czynnikiem odróżniającym rodziny zdrowe od tych źle funkcjonujących jest prawidłowa komunikacja, w której przeważają komunikaty wspierające nad deprymującymi (Harwas-Napierała, 2006, Koerner i Mary Anne, 2002).

To właśnie jakość procesu komunikowania w dużej mierze decyduje o powodzeniu relacji i satysfakcji, jaką czerpią z niej nupturienci, a później małżonkowie (Satir, 1999, 2002; Lulek, 2014). Komunikacja w diadzie jest procesem, w którym można wyróżnić świat osoby - nadawcy oraz odbiorcy (Aronson, 2004). Nadawca pragnąc zakomunikować coś odbiorcy, także okazać pewne uczucie, zachowuje się w określony sposób, wysyła komunikaty werbalne (słowa) oraz niewerbalne (uśmiech, mimika twarzy, ton głosu czy spojrzenie). Można więc uznać, iż informacja nadawana jest kilkoma kanałami komunikacyjnymi, które Głodowski (2006) porównuje do mostów rozpostartych między nadawcą a odbiorcą.

Postawa nadawcy może wzbudzać uczucia w drugiej osobie, która interpretuje przekaz i przekłada go na ocenę drugiego człowieka. W komunikacji każdy etap jest istotny, a w komunikacji między bliskimi sobie osobami niezwykle ważne są otwartość i szczerłość. W analizach procesu komunikacji podkreślana jest również rola tzw. sprzężenia zwrotnego, które pozwala nie tylko na wzrost świadomości u odbiorcy, ale także na poszerzenie wglądu w siebie u nadawcy komunikatu. Ponadto, informacje zwrotne pełne troski i zaangażowania

pełnią rolę pozytywnych wzmocnień i przyczyniają się do budowania autentycznego dialogu pomiędzy partnerami interakcji (Każmierczak, Plopa, 2008).

Podkreśla się także różnice między kobietami i mężczyznami. W komunikacji mężczyźni nastawieni są bardziej na realizowanie zadań, aniżeli na relację. Preferują podejmowanie działań, a nie prowadzenie dialogu (Wojciszke, 1996). Kobiety natomiast są o wiele bardziej zorientowane na kontakty międzyludzkie, przeżywanie emocji oraz przejawianie zainteresowania problemami innych (Celmer, 1989).

Interesującym zjawiskiem, mającym związek z rozwojem relacji, jest dodatnia korelacja pomiędzy emocjami odczuwanymi jako pozytywne i jako negatywne w stosunku do partnera. Z badań wynika, że wraz ze wzrostem częstości oraz intensywności kontaktów (np. długi staż w związku) emocjom odczuwanym jako pozytywne, towarzyszyły także silniejsze emocje przeżywanie tych odczuwanych jako negatywne (Wojciszke, 1996). Wyjaśnieniem tego zjawiska może być to, że im dłużej przebywa ktoś z partnerem, tym więcej informacji uzyskuje na jego temat, które pozwalają na zweryfikowanie jego obrazu powstałego w fazie zakochania.

1.1.1. Wymiar wsparcia

Wsparcie jest wzajemnym dostarczaniem sobie wzmocnień pozytywnych. Dawanie wsparcia partnerowi przejawia się okazywaniem zainteresowania jego aktywnością w sytuacjach życia codziennego. Zainteresowanie to jednak nie powinno ograniczać się tylko do spraw bieżących. Ważne jest aktywne towarzyszenie partnerowi w zdarzeniach trudnych, konfliktowych, przejawiające się pomocą przy wspólnym rozwiązywaniu problemów. Wsparcie polega również na przyjęciu postawy szacunku i akceptacji dla zachowań drugiej osoby w związku. Znaczącym elementem jest też docenianie jego wysiłków podjętych w celu rozwoju związku, jak również dostrzeżenie rzetelnego wywiązywania się z podjętych obowiązków jako wyrazu troski o siebie nawzajem (Agryle, 1991, za: Pupin, Waldmajer, 2013). Małżeństwo jest najbardziej efektywną formą wsparcia społecznego (tamże). Prawidłowe poczucie własnej wartości pozwala osobom spostrzegać siebie jako godnego i poszukującego wsparcia innych, a innych jako chętnych do udzielania go. Natomiast przeżywanie lęku przed odrzuceniem wiąże się z trudnościami z udzielaniem uważnego wsparcia (Davila, Kashy, 2009). Ocena własnego wsparcia, jak i antycypacja wsparcia ze strony partnera jest skorelowana również ze stylami przywiązaniowymi prezentowanymi w związku. Postrzegane wsparcie męża/żony oraz własne wsparcie dodatnio koreluje z bezpiecznym stylem przywiązania, negatywnie zaś ze stylem unikowym i lękowo-ambiwalentnym (Malina, Suwalska-Barancewicz, 2017).

Jakość dawanego i otrzymanego wsparcia w procesie komunikacji interpersonalnej, ze szczególnym uwzględnieniem związku intymnego, jest silnie związana z cechami osobowości. Wysokie wyniki uzyskane na skali wsparcia dodatnio korelują z wybranymi

czynnikami osobowości mierzonymi przy pomocy Kwestionariusza R.B Cattella, takimi jak: cyklotymia, dojrzałość emocjonalna oraz odporność. Negatywnie koreluje natomiast z samowystarczalnością w działaniu. Wsparcie dawane przez partnera jest wysoko dodatnio skorelowane z odczuwaną satysfakcją w związku małżeńskim, zarówno przez kobiety, jak i przez mężczyzn (Plopa, 2006).

Z badań przeprowadzonych wśród mężczyzn pozostających w związku małżeńskim wynika również, iż styl komunikacji pozostaje w związku z oceną więzi z rodzicami. Tak więc wsparcie dodatnio koreluje z akceptacją oraz autonomią ze strony rodziców, negatywnie zaś koreluje z nadmiernymi wymaganiami oraz niekonsekwencją rodziców (tamże).

1.1.2. Wymiar zaangażowania

Zaangażowanie w związek przejawia się afiliacją partnera, okazywaniem mu ciepłych uczuć, podkreśleniem jego wyjątkowości i znaczenia. Wyraża się też poprzez komunikację niewerbalną, czułe gesty takie, jak: przytulanie, całowanie, głaskanie. Ważna jest tutaj otwarta, aprobująca postawa ciała, mimika twarzy oraz proksemika, czyli odległość jaka dzieli partnerów w sytuacjach życia codziennego, która polega na skracaniu dystansu i kreowaniu bezpiecznej przestrzeni psychologicznej do bycia razem. Zaangażowanie się w komunikację w związku polega też na urozmaiceniu czasu wolnego od obowiązków, szukaniu takich elementów łączących oboje partnerów, które potencjalnie mogłyby się stać ogniwem spajającym. Istotną częścią zaangażowania jest aktywne słuchanie, wychodzenie na przeciw oczekiwaniom drugiej strony oraz zapobieganie konfliktom. Inną formą zaangażowania się może być stopniowe odkrywanie informacji o sobie przez partnerów; pozwala to na lepsze diagnozowanie swoich oczekiwań, nastrojów oraz stanów emocjonalnych (Plopa, 2006). Na poziom zaangażowania w związek dodatnio wpływa także satysfakcjonujące współżycie seksualne (Plopa, 2017).

Badania pokazały, że wymiar zaangażowania w komunikację ściśle wiąże się z wybranymi czynnikami¹, takimi jak: A - afekcja (wylewny vs powściągliwy), C - siła ego (uczuciowy vs nieuczuciowy), F - surgencja (beztroski vs poważny) oraz H - parmia (śmiały vs nieśmiały). Czynniki te mogą sugerować istnienie pozytywnej samooceny, adaptacji do otoczenia oraz internalizacji norm społecznych u badanych. Zaangażowanie dodatnio koreluje także z satysfakcją ze związku (tamże).

Zaangażowanie, podobnie jak omówione powyżej wsparcie ściśle wiąże się ze stylem przywiązania partnerów; i tak lękowo-ambivalentne oraz unikowe przywiązane ujemnie korelują z zaangażowaną komunikacją. Natomiast styl bezpieczny przywiązania koreluje dodatnio z wysokimi wynikami na skali zaangażowania (Suwalska-Barancewicz, Malina, 2018).

¹ Tzw. L- life factors (Strelau, 2006).

1.1.3. Wymiar deprywacji

Deprywacja przejawia się poprzez okazywanie wrogości, a nawet przemocy werbalnej w stosunku do partnera – wybuchanie złością, obrażanie, krzyczenie. Deprywacja związana jest z brakiem poszanowania podstawowych praw drugiej osoby, takich jak: prawo do milczenia, prawo do odmowy odpowiedzi, prawo do odmiennego poglądu czy prawo do sprzeciwu. Najbardziej widoczne jest to w chęci zdominowania partnera, kontroli jego poczynań oraz manipulacji nim podczas podejmowania decyzji. Deprecjonowanie partnera wyraża się poprzez ignorowanie go, dokuczanie mu i obniżanie poczucia jego wartości (Plopa, 2006).

Dowiedziano istnienia zależności pomiędzy neurotycznością, surgencją, niekonwencjonalnością w działaniu, niedojrzałością a wysokimi wynikami na skali deprecjacji (tamże). Może to wynikać z tego, iż deprecjonowanie partnera często jest wynikiem niskiej odporności na frustrację, egocentrycznego podejścia do życia oraz skupienia się na własnych potrzebach. Wysoki poziom deprecjacji partnera koreluje także ujemnie z satysfakcją ze związku. Zarówno unikowy, jak i lękowo-ambiwalentny styl przywiązania małżonków wiąże się z deprecjonowaniem partnera. Przywiązanie bezpieczne jest natomiast ujemnie skorelowane z deprecjacją (tamże).

Deprecjonowanie partnera w związku jest ściśle skorelowane z oceną więzi z rodzicami; współwystępuje ono z niekonsekwencją rodziców oraz nadmiernymi wymaganiami z ich strony. Ujemnie natomiast koreluje z akceptacją i autonomią ze strony matki i ojca (tamże).

Zgodnie z zasadami funkcjonowania związków partnerskich, jedną z najważniejszych reguł, chroniących przed deprecjonowaniem partnera jest równowaga poczucia wartości (Willi, 1996). Oznacza to, że partnerzy przyjmują, iż oboje są równoważnymi członkami związku. Suwalska-Barancewicz i Malina (2018) wykazały, że wraz ze wzrostem poziomu samooceny maleje poziom deprecjacji doświadczany ze strony partnera. Badania pokazują także, że w małżeństwach o niskim poziomie jakości związku konflikty prowadzą do negowania wartości współmałżonka, co może wpływać na stopniowy rozpad więzi (Ryś, 1996).

1.2. Zmiana w życiu człowieka i jej psychologiczne skutki

Zmiana jest nieodłącznym elementem funkcjonowania każdego człowieka. Wyróżnia się trzy rodzaje zmian w zależności od wpływających na nie czynników. Zmiany spontaniczne wywoływane są przez czynniki wewnętrzne; do nich zalicza się między innymi zmiany rozwojowe, będące konsekwencją upływu czasu. Drugą grupę zmian stanowią zmiany wymuszone, będące konsekwencją działania czynników zewnętrznych,

takich jak np. działania terapeutyczne. Często jednak zmiana jest skutkiem działania zarówno czynników wewnętrznych, jak i zewnętrznych, stąd też ostatnia z wyróżnionych nazywana jest interakcyjną (Brzeziński, 2004).

Na przebieg związku pomiędzy dwojgiem ludzi mają wpływ zmiany obiektywne takie jak: zaręczyny, ślub, wspólne zamieszkanie czy pojawienie się dziecka, jak również zróżnicowana dynamika wyróżnionych przez Roberta Sternberga komponentów miłości, takich jak: intymność, namiętność oraz zaangażowanie (za: Wojciszke, 1993).

Badania dowiodły, że nawet pozytywna i pożądana zmiana może wpłynąć na pogorszenie się stanu zdrowia psychicznego. Dzieje się tak dlatego, że ocena zmiany dokonywana jest na dwóch poziomach – emocjonalnym i poznawczym. Jednostki mogą czuć się dobrze z powodu zaistniałej sytuacji, ale poznawczo mogą ją oceniać jako negatywną; może być również odwrotnie w przypadku, gdy zmiana jest oczekiwana, ale osoba w sferze emocjonalnej doświadcza negatywnych uczuć. Pod wpływem informacji płynących z nowych sytuacji życiowych zmianie mogą ulegać dotychczasowe przekonania na własny temat (Keyes, 2000; Keyes, Ryff, 2000).

Zmiana mająca miejsce w życiu osobistym postrzegana jest nieco inaczej przez kobiety oraz przez mężczyzn. Kobiety częściej wskazują na rodzinę, jako źródło spełnienia i satysfakcji. W postawie kobiet dają się zauważyć postawy familiocentryczne i infantocentryczne. Urodzenie potomstwa dla kobiet jest zmianą bardziej odczuwalną, ponieważ to one ponoszą fizyczne konsekwencje ciąży i porodu. Moment zaręczyn oraz późniejszego ślubu wpływa także na zmianę poczucia tożsamości – zyskanie nowej tożsamości poprzez przyjęcie nazwiska męża. Mężczyźni zaś wykazują tendencje do traktowania małżeństwa jako drogi do zaspokojenia własnych potrzeb (Sikorska, 1996). Dla niektórych badaczy to okres narzeczeństwa uznawany jest za pierwszy etap cyklu życia małżeńsko-rodzinnego (por. np. Adamski, 1984).

Percepcja zmiany zależy od wielu zmiennych, np. takich jak: wyrazistość obrazu „ja”, samoocena oraz struktura standardów „ja” (Delis, 2003). Na powodzenie komunikacji w diadzie poważny wpływ mają różnice między kobietami i mężczyznami. Mężczyźni dużo częściej - jako reakcję na problemy - wybierają obojętność lub unikanie, podczas gdy kobiety przychylają się raczej do lojalności i dialogu. Kobiety przykładają większą wagę do komunikatów niewerbalnych, są empatyczne, zależy im na „wejściu w świat odczuć” partnera interakcji. Są organizatorkami życia domowego, dlatego też częściej podejmują próby rozmowy, są otwarte na wymianę informacji (Wojcieszke, 1993).

Różnice płciowe wpływają także na funkcjonowanie w życiu rodzinnym. W obszarze spraw związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego w wielu rodzinach panuje nadal matriocentryzm (Strelau, 2003), można jednak zauważyć, że sukcesywnie się to zmienia, czego dowodem jest dzielenie się odpowiedzialnością za utrzymanie rodziny i wykonywanie obowiązków domowych pomiędzy partnerów. Natomiast w życiu społeczno-

kulturalnym dominuje partnerski, egalitarny model wynikający ze zmieniających się potrzeb i ról w rodzinie (Błasiak, Dybowska, 2017).

2. Badania własne

2.1. Uzasadnienie wyboru tematu

W niniejszym artykule podjęto problem dotyczący tego, czy istnieje zależność pomiędzy zmianą, jaką w życiu pary jest narzeczeństwo a komunikacją w diadzie. Przyjętą definicją tego pojęcia będzie ta zaproponowana przez Quiliciego (2009, s. 18) zakładająca, iż „narzeczeństwo można zdefiniować tylko w odniesieniu do małżeństwa, jeden czas poprzedza drugi i nigdy nie przenikają się one wzajemnie”.

Przyjrzenie się temu okresowi w życiu pary zdaje się być niezwykle ważne, choć często pomijane. Może to mieć związek z tym, iż narzeczeństwo nie jest tak wyraźną zmianą, jak choćby ślub czy narodziny dziecka, trudno także o konkretne ramy czasowe dla tego zjawiska, można więc snuć refleksje czy jest to obietnica wspólnego życia dana sobie przez partnerów, zaręczyny czy może podzielenie się tą wiadomością z rodzinami. Narzeczeństwo nie zostało umieszczone na skali zmian życiowych Holmes i Rahe, gdzie znalazły się nawet wydarzenia takie jak awans w pracy czy wzięcie pożyczki na dom (za: Noone, 2017).

W literaturze więcej miejsca poświęca się badaniu jakości komunikacji między małżonkami, nie doceniając równocześnie znaczenia oceny dojrzałości osób planujących zawrzeć ślub, która to zdaje się być kluczowa dla stworzenia związku, a później rodziny, w której potrzeby wszystkich członków są zaspokajane (Wójtowicz, 2011). Pośrednią miarą dojrzałości może być właśnie to, jak nupturienti adaptują się do tej zmiany jaką jest wejście w nowy etap związku – narzeczeństwo. Jak podaje Szukalski (2013) narzeczeństwo to najprawdopodobniej, obok wdowieństwa, najsłabiej zbadany obszar tematyczny związany z początkami i końcem małżeństwa. Warto więc przeanalizować, czy narzeczeństwo postrzegane jest przez nupturientów jako istotna zmiana w historii ich relacji oraz to, czy występują różnice międzypłciowe w postrzeganiu tych zmian, jak również poszczególnych aspektów komunikacji w diadzie.

2.2. Metodologia badań własnych

2.2.1. Badane osoby

Grupę badanych stanowili uczestnicy weekendowego kursu przedmałżeńskiego oraz uczestnicy stacjonarnych konferencji przedmałżeńskich. W badaniu wzięło udział 20 par, czyli 40 osób zaręczonych: 20 kobiet i 20 mężczyzn. Średnia wieku kobiet wynosiła 26,65 (od 22 do 31 lat) a mężczyzn 27,75 (od 22 do 32 lat). Średnia wieku wszystkich badanych wynosi

27, 20 (od 22 do 32 lat). Średni staż w związku wynosił 42,95 miesięcy (od 2 do 156 miesięcy), natomiast średni staż w narzeczeństwie wynosił 11,5 (od 1 do 35 miesięcy).

2.2.2. Zmienne

Zmiennymi zależnymi w badaniu były:

- wsparcie - (zachowanie własne oraz zachowanie partnera);
- zaangażowanie - (zachowanie własne oraz zachowanie partnera);
- deprecjacja - (zachowanie własne oraz zachowanie partnera).

Zmienną niezależną w badaniu była zmiana subiektywna, inaczej indywidualne poczucie siły zmiany. Wskaźniki poczucia subiektywnej zmiany były pozyskane dzięki pytaniom, które towarzyszyły badaniu kwestionariuszowemu - siła zmian - poczucie, jak duże to były zmiany.

Zmiennymi kontrolowanymi w badaniu były:

- staż w związku; staż w narzeczeństwie; płeć, wiek.

2.2.3. Zastosowane metody

Do pomiaru zmiennych użyto metody kwestionariuszowej - Kwestionariusza Komunikacji Małżeńskiej (KKM) autorstwa Mieczysława Plopy (2006). Narzędzie składa się z 30 twierdzeń; obejmuje trzy skale - wsparcia (10 twierdzeń), zaangażowania (9 twierdzeń) oraz deprecjacji (11 twierdzeń). Kwestionariusz obejmuje dwie wersje - służącą do samooceny oraz oceny zachowań partnera. Osoba badana ustosunkowuje się do twierdzeń poprzez wybór jednej z pięciu odpowiedzi: 1 - „nigdy”, 2 - „rzadko”, 3 - „czasami”, 4- „często” oraz 5- „zawsze”. Rzetelność każdej ze skal jest zadowalająca i waha się od 0,77 - 0,91.

Kwestionariusz poprzedzony był ankietą dotyczącą zmian, jakie miały miejsce w życiu nupturientów w ciągu ostatniego roku oraz ostatnich pięciu lat. Każdą z wymienionych zmian narzeczeni mieli dodatkowo ocenić na skali 1 - 10 pod względem postrzeganej wielkości danej zmiany, przy czym 1 oznaczało, że jest to bardzo mała zmiana, 10 zaś, że jest to bardzo duża zmiana. Ankieta zawierała także metryczkę, zawierającą pytania o wiek, płeć, staż w związku i staż w narzeczeństwie.

2.2.4. Hipotezy

Przystępując do badań postawiono następujące hipotezy:

- 1) Założono istnienie różnic międzypłciowych w wymiarach komunikacji, takich jak: zaangażowanie, deprecjacja oraz wsparcie.

Przyjęto więc, że:

- Istnieje różnica w poziomie zaangażowania pomiędzy grupą zaręczonych kobiet i zaręczonych mężczyzn. Kobiety osiągają wyższy poziom zaangażowania w komunikację od mężczyzn.
- Istnieje różnica w poziomie deprecjacji pomiędzy grupą zaręczonych kobiet i zaręczonych mężczyzn. Kobiety osiągają niższy poziom deprecjacji od mężczyzn.
- Istnieje różnica w poziomie wsparcia komunikację pomiędzy grupą zaręczonych kobiet i zaręczonych mężczyzn. Mężczyźni osiągają wyższy poziom wsparcia od kobiet.

2) Założono istnienie zależności między wymiarami komunikacji, takimi jak: zaangażowanie, deprecjacja oraz wsparcie a siłą odczuwanej zmiany (zaręczyn).

Przyjęto więc, że:

- Istnieje różnica w poziomie odczuwania siły zmiany między badanymi o małym i dużym poziomie zaangażowania. Im wyższy jest poziom zaangażowania, tym niższy poziom odczuwania siły zmiany.
- Istnieje różnica w poziomie odczuwania siły zmiany między badanymi o małym i dużym poziomie zaangażowania ze strony partnera. Im wyższy jest poziom postrzeganego zaangażowania ze strony partnera, tym niższy poziom odczuwania siły zmiany.
- Istnieje różnica w poziomie odczuwania siły zmiany między badanymi o małym i dużym poziomie deprecjacji. Im wyższy jest poziom deprecjacji, tym wyższy jest poziom odczuwania siły zmiany.
- Istnieje różnica w poziomie odczuwania siły zmiany między badanymi o małym i dużym poziomie wsparcia. Im wyższy jest poziom wsparcia, tym niższy poziom odczuwania siły zmiany.
- Istnieje różnica w poziomie odczuwania siły zmiany między badanymi o małym i dużym poziomie wsparcia ze strony partnera. Im wyższy jest poziom postrzeganego wsparcia ze strony partnera, tym niższy poziom odczuwania siły zmiany.

3) Założono istnienie zależności między stażem w związku oraz stażem w narzeczeństwie a wymiarem komunikacji, takimi jak deprecjacja.

Przyjęto więc, że:

- Istnieje zależność między stażem w narzeczeństwie a deprecjacją. Im dłuższy jest staż w narzeczeństwie, tym wyższy jest poziom deprecjacji.
- Istnieje zależność między stażem w narzeczeństwie a wsparciem. Im dłuższy jest staż w narzeczeństwie, tym wyższy jest poziom wsparcia.
- Istnieje zależność między stażem w związku a zaangażowaniem. Im dłuższy jest staż w związku, tym wyższy jest poziom zaangażowania

2.3. Uzyskane wyniki

Uzyskane wyniki dotyczące różnic między grupą kobiet i mężczyzn w poziomie wsparcia, zaangażowania, deprecjacji ocenianego własnego zachowania przedstawiono w tabeli nr 1.

Tabela 1. Różnice w poziomie wsparcia, zaangażowania, deprecjacji ocenianego własnego zachowania między grupą kobiet i mężczyzn

Wymiary	t - Studenta	Istotność	Średnia dla kobiet	Średnia dla mężczyzn
Zaangażowanie (zachowanie własne)	-,290	,774	35,40	35,80
Wsparcie (zachowanie własne)	1,067	,293	44,55	42,95
Deprecjacja (zachowanie własne)	1,758	,087	24,60	21,80

Badanie nie potwierdziło hipotezy zakładającej zależności pomiędzy płcią a wymiarami komunikacji w diadzie, takimi jak: zaangażowanie, wsparcie, deprecjacja. Oczekiwano, że kobiety osiągną wyższe wyniki na skali zaangażowania, natomiast mężczyźni - na skali wsparcia i deprecjacji.

W tabeli nr 2 przedstawiono wyniki dotyczące korelacji między poziomem wsparcia, zaangażowania, deprecjacji ocenianego własnego zachowania a indywidualnym poczuciem siły zmiany.

Tabela 2. Korelacja między poziomem wsparcia, zaangażowania, deprecjacji ocenianego własnego zachowania a indywidualnym poczuciem siły zmiany

	Korelacja i istotność	Wsparcie (zachowanie własne)	Zaangażowanie (zachowanie własne)	Deprecjacja (zachowanie własne)
Siła zmiany	Korelacja r Pearsona	,228	,261	-,194
	Istotność	,157	,104	,230

Badania nie wykazały korelacji między poziomem odczuwania siły zmiany a wymiarami komunikacji w diadzie takimi, jak: zaangażowanie, wsparcie, deprecjacja. Żadna z korelacji nie jest istotna statystycznie.

W tabeli nr 3 przedstawiono wyniki dotyczące korelacji między poziomem wsparcia, zaangażowania, deprecjacji ocenianego zachowania partnera indywidualnym poczuciem siły zmiany.

Tabela 3. Korelacja między poziomem wsparcia, zaangażowania, deprecjacji ocenianego zachowania partnera indywidualnym poczuciem siły zmiany

	Korelacja i istotność	Wsparcie (zachowanie partnera)	Zaangażowanie (zachowanie partnera)	Deprecjacja (zachowanie partnera)
Siła zmiany	Korelacja r Pearsona	,167	,074	-,179
	Istotność	,303	,649	,268

Badania nie potwierdziły również hipotezy zakładającej zależności między poziomem odczuwania siły zmiany a wymiarami komunikacji w diadzie takimi, jak: zaangażowanie, wsparcie, deprecjacja ocenianego zachowania partnera.

W tabeli nr 4 przedstawiono wyniki dotyczące korelacji między poziomem wsparcia, zaangażowania, deprecjacji ocenianego własnego zachowania a stażem w związku.

Tabela 4. Korelacja między poziomem wsparcia, zaangażowania, deprecjacji ocenianego własnego zachowania a stażem w związku

	Korelacja i istotność	Wsparcie (zachowanie własne)	Zaangażowanie (zachowanie własne)	Deprecjacja (zachowanie własne)
Staż w związku	Korelacja r Pearsona	-,290	-,179	-,076
	Istotność	,070	,268	,641

Wyniki uzyskane z badania nie potwierdziły hipotez o istnieniu zależności między stażem w związku a wymiarami komunikacji takimi, jak: wsparcie, zaangażowanie oraz deprecjacja ocenianego zachowania własnego (tabela 4). Jednakże widoczna jest pewna odwrotna zależność między stażem w związku a wymiarem wsparcia ocenianego zachowania własnego ($r = -0,290$; $p = 0,070$), jednak nie jest ona istotna statystycznie. Pokazuje jedynie możliwą tendencję, że im większy jest staż w związku, tym mniejszy jest poziom wsparcia ocenianego własnego zachowania.

W tabeli nr 5 przedstawiono wyniki dotyczące korelacji między poziomem wsparcia, zaangażowania, deprecjacji ocenianego zachowania partnera a stażem w narzeczeństwie.

Tabela 5. Korelacja między poziomem wsparcia, zaangażowania, deprecjacji ocenianego zachowania partnera a stażem w narzeczeństwie

		Wsparcie (zachowanie własne)	Zaangażowanie (zachowanie własne)	Deprecjacja (zachowanie własne)
Staż w narzeczeństwie	Korelacja r Pearsona	,056	,134	,133
	Istotność	,730	,410	,413

Hipoteza zakładająca istnienie zależności między stażem w narzeczeństwie a wymiarami komunikacji takimi, jak: wsparcie, zaangażowanie oraz deprecjacja ocenianego zachowania własnego nie została potwierdzona nie potwierdziła się. Żadna z korelacji nie jest istotna statystycznie.

2.5. Dyskusja wyników i podsumowanie

Wyniki przeprowadzonych analiz nie potwierdziły postawionych hipotez.

Pierwsza hipoteza dotycząca różnic międzypłciowych w wymiarach komunikacji takich jak: zaangażowanie, wsparcie oraz deprecjacja nie potwierdziła się w badaniach. Powodem takiej sytuacji może być specyfika grupy badawczej. Byli nią narzeczeni, którzy brali w udział w weekendowym kursie przedmałżeńskim oraz stacjonarnych konferencjach przedmałżeńskich. Udział w katechizacji narzeczeńskiej jest warunkiem udzielenia przez Kościół Katolicki sakramentu małżeństwa. Narzeczeni muszą więc sprostać określonym kryteriom, co wymaga od nich wysokiej motywacji oraz zdeterminowania. Może to świadczyć o tym, że dobrane osoby nie stanowiły grupy reprezentatywnej ogółu narzeczonych. Nie bez znaczenie jest podkreślenie promowanej przez Kościół aktywnej roli mężczyzny w przygotowaniach do ślubu. Nie tylko powinien on wspierać narzeczoną, ale również pomagać jej w obserwacji cyklu miesięczkowego (obowiązek wizyty w poradni rodzinnej) oraz uczestniczyć razem z nią w skupieniu modlitewnym przed ślubem (Babuł, Miernik, 2019). Wysoki poziom motywacji i zaangażowania, zarówno u kobiet, jak i u mężczyzn może więc wpływać na brak różnic w wymiarach komunikacji. Tak więc, narzeczeni, którzy zawierają ślub kościelny mogą się różnić od par pragnących zawrzeć tylko ślub cywilny. Jak podkreśla Pieczko (2013) okres kursu przedmałżeńskiego może stać się jeszcze większą motywacją dla narzeczonych do późniejszego zaangażowania się w swoje małżeństwo. We wspomnianych powyżej badaniach ponad połowa ankietowanych kobiet będących już w związku małżeńskim dostrzegła pozytywny wpływ wiadomości zdobytych w czasie kursów dla narzeczonych na jakość małżeństwa (tamże).

Badania nie potwierdziły także hipotezy dotyczącej zależności między stażem w związku a wymiarami komunikacji takimi, jak: wsparcie, zaangażowanie oraz deprecjacja ocenianego zachowania własnego. Wyjaśnieniem braku różnic może być teoria związków partnerskich Canciana (za: Brannon, 2002). Twierdzi on, że obecnie dominującym schematem związków partnerskich jest współzależność, gdzie osoby starają się zrównoważyć dążenia do samorealizacji i rozwoju osobistego oraz wzajemne wsparcie emocjonalne i materialne. Odpowiednikiem powyższego schematu jest w trójczynnikowej teorii miłości Sternberga relacja nazwana miłością spełnioną, w której zawarte są elementy namiętności, intymności i zaangażowania (za: Wojciszke, 1993). Koresponduje to z wynikami badań Chybickiej i Karasiewicza (2009), gdzie nie zaobserwowano związku dobrej wzajemnej komunikacji i zadowolenia z relacji u mężczyzn w związkach narzeczeńskich, a także kobiet i mężczyzn w małżeństwach o długim stażu.

Hipoteza dotycząca zależności między wymiarami komunikacji takimi jak zaangażowanie, deprecjacja oraz wsparcie a siłą odczuwanej zmiany (zaręczyn) także nie potwierdziła się. Może to wynikać z faktu traktowania przez wiele par narzeczeństwa jako kolejnego, naturalnego etapu w związku, który nie różni się jakościowo od fazy „chodzenia ze sobą”. Obserwuje się współcześnie, iż wiele par decyduje się na wspólne zamieszkanie przed ślubem, posiadanie wspólnego budżetu oraz dzielenie obowiązków domowych. Potwierdzają to badania, które wskazują, że w latach 1965 - 1974 w porównaniu do lat osiemdziesiątych prawie czterokrotnie wzrosła liczba par decydujących się na wspólne zamieszkanie przed ślubem (Brannon, 2002). Fakt ten może więc wpływać na to, iż to nie zaręczyny, ale ślub jest traktowany jako istotna zmiana dla partnerów. Może to także wskazywać na to, że w obecnych, ponowoczesnych czasach narzeczeństwo przestaje być już traktowane jako swoisty „rytuał przejścia”, który pomagał jednostce orientować się w strukturze społecznej, a z uwagi na coraz większą sekularyzację ten okres w życiu pary coraz bardziej traci na znaczeniu (Jaskulska, 2013). Pozostaje z niego jedynie fasadowość, jak choćby wielomiesięczne przygotowania do ceremonii, wybór strojów czy menu weselnego; zabiegi te jednak nie muszą prowadzić do zacieśniania się relacji i pogłębienia się komunikacji pomiędzy nupturientami.

Odwrotna zależność między stażem w związku a wymiarem wsparcia ocenianego zachowania własnego (wynik na poziomie tendencji) może być tłumaczona wzrostem poczucia osamotnienia wraz z rosnącą długością stażu w związku. Wraz z rozwojem związku osoby przestają koncentrować się tylko na partnerze interakcji, przenosząc swoją uwagę na aktywności bezpośrednio nie związane ze związkiem takie, jak: kariera, praca czy kontakty towarzyskie. Wpływa to na formalizację kontaktów w diadzie, co może prowadzić do doświadczania potrzeby kontaktu z drugim człowiekiem. Jak wykazały badania niezadowolone z małżeństwa żony uzyskują istotnie wyższe wyniki na skalach deprivacji kontaktu społecznego oraz sytuacyjnego poczucia odrzucenia od żon zadowolonych. Brak

satysfakcjonującej relacji może implikować wzrost liczby zachowań deprecjonujących partnera (Janicka, 2004).

Wielu terapeutów twierdzi, że utrzymanie monogamicznej relacji jest jednym z najtrudniejszych zadań w życiu dorosłej osoby, ponieważ wymaga wykształcenia dojrzałych funkcji ego np. kontroli impulsów, empatii czy tolerancji na frustrację (Tryjarska, 1991). Można więc postawić tezę, że wzrost poziomu deprecjacji związany za wzrostem stażu w związku i wynikać może ze zmniejszającego się zaangażowania uczuciowego, ze zmęczenia, z napięć dnia codziennego, którym przeciwstawienie się wymaga dużego zaangażowania.

Hipoteza zakładająca istnienie zależności między stażem w narzeczeństwie a wymiarami komunikacji takimi jak wsparcie, zaangażowanie oraz deprecjacja ocenianego zachowania własnego nie została potwierdzona. O ile staż w związku zdaje się być istotny, to staż narzeczeński nie odgrywa tu znaczenia. Można więc przyjąć, że jest on jakościowo nie tak znaczący w odbiorze dla pary. Warto nadmienić, że para z najkrótszym stażem wśród badanych par była narzeczonymi zaledwie od miesiąca, co może wskazywać na to, że nie zdążyli oni jeszcze uwzględnić wejścia w nową rolę w postrzeganym obrazie siebie. Warto podkreślić, że Ja realne zmienia się wraz z nowymi doświadczeniami i informacjami, a proces adaptacji wymaga czasu (Huflejt-Łukasik i in., 2015). Te wyniki mogą mieć swoje odzwierciedlenie w tym, iż poglądy nuprurientów na to, czym jest narzeczeństwo są bardzo zróżnicowane. W badaniach Baniaka (2007) część badanych osób definiuje ten okres jako „chodzenie ze sobą”, jedna trzecia jako wzajemne poznanie, a tylko co dziesiąty badany wskazuje na „stan przedmałżeński”. Zaskakującą informacją płynącą z wspomnianego badania jest to, że ponad 27% nupturientów uważa ten czas za zbędny.

Za Przybył (2015) można stwierdzić więc, że „narzeczeństwo z głębokiej relacji stało się namiastką tego związku, a dziś to raczej luźny związek, mający charakter bardziej tymczasowy, nastawiony raczej na weryfikację planów partnerów i ewentualnie przygotowania do ceremonii ślubu (tamże, s. 117). Istotne może być tu spostrzeżenie, że współcześni narzeczeni rekrutują się często z osób żyjących w kohabitacji (Ładyżyński, 2011). Przy projektowaniu kolejnych badań bezsprzecznie warto uwzględnić ten aspekt podczas zbierania i analizy danych.

Podsumowując, zaobserwowane tendencje pokazują, iż zmiana jaką są zaręczyny może wpływać na komunikację w diadzie. Zagadnienie relacji partnerskich w związku jest jednak tak szerokie, iż wymaga dalszej eksploracji naukowej. Pomimo tego jednak można potraktować te badania jako wstęp do eksploracji zagadnienia, jak ważną zmianą dla nupturientów są zaręczyny, a dla praktyków pracujących z parami przygotowującymi się do zawarcia ślubu może okazać się przyczynkiem do refleksji, jak wspierać te osoby i pomagać im rozwijać dobrą komunikację.

Bibliografia:

- Adamski, F. (1984). *Socjologia małżeństwa i rodziny*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Aronson, E. (2004). *Człowiek istota społeczna*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Babul, B., Miernik, M. (2019). Kształtowanie postawy otwartej na życie w okresie narzeczeństwa, *Roczniki Pedagogiczne*, 6(42), 53-67.
- Baniak, J. (2007). Miłość małżeńska w wyobrażeniach katolików polskich, *Poznańskie Studia Teologiczne*, 21, 285-306.
- Błasiak, A., Dybowska, E. (2017). Współzależność aktywności rodzinnej i zawodowej w życiu rodziny. Dylematy współczesnego rodzica, *Pedagogika Rodziny*, 2, 115-125.
- Brannon, L. (2002). *Psychologia rodzaju*, Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Brzeziński, J. (2004). Eksperymentalne i quasi-eksperymentalne podejście do badania zmian w psychologii, *Kolokwia Psychologiczne*, 11, 55-75.
- Celmer, Z. (1989). *Małżeństwo*, Warszawa: Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich.
- Chybicka, A., Karasiewicz, K. (2009). Zadowolenie ze związku a długość trwania związku, zgodność opinii partnerów na temat stereotypowej roli kobiety w związku i jakość komunikacji, *Psychologia Rozwojowa*, 14(4), 33-43.
- Davila, J., Kashy, D. A. (2009). Secure base processes in couples: Daily associations between support experiences and attachment security, *Journal of Family Psychology*, 23(1), 76-88.
- Delis, M. (2003). *Wpływ zmiany w życiu człowieka na wyrazistość obrazu „ja”, poziom autokoncentracji i psychopatologii*, niepublikowana praca magisterska. Wydział Psychologii, Uniwersytet Warszawski,
- Ferenz, K. (2011). Komunikacja niewerbalna jako wyraz więzi w rodzinie, *Wychowanie w Rodzinie*, 3(3), 15-24.
- Głodowski W. (2006). *Komunikowanie interpersonalne*, Warszawa: Hansa Communication.
- Harwas-Napierała, B. (2006). Komunikacja w rodzinie ujmowanej jako system w relacji rodzice-dzieci. Obrazy życia rodzinnego z perspektywy interdyscyplinarnej, *Roczniki Socjologii Rodziny*, 17, 221-233.
- Huflejt-Łukasik, M., Bąk, W., Styła, R., Klajs, K. (2015). Zmiany w Ja w toku psychoterapii, *Roczniki Psychologiczne*, 3, 433-448.
- Janicka, I. (2004). Poczucie osamotnienia w małżeństwie, *Psychologia Rozwojowa*, 2, 55-63.
- Jaskulska, S. (2013). „Rytuał przejścia” jako kategoria analityczna. Przyczynek do dyskusji nad badaniem rytualnego oblicza rzeczywistości szkolnej, *Studia Edukacyjne*, 26, 79-98.
- Każmierczak, M., Plopa, M. (2008), *Kwestionariusz Komunikacji Małżeńskiej KKM*. Podręcznik, Warszawa: Wydawnictwo Vizja Press & IT.

- Keyes, C.L. (2000). Subjective change and its consequences for emotional well-being, *Motivation and Emotion*, 2, 67-84.
- Keyes, C.L., Ryff, C.D. (2000). Subjective change and mental health: A self-concept Theory, *Social Psychology Quarterly*, 3, 264-279.
- Koerner, F.A., Mary Anne, F. (2002). Understanding family communication patterns and family functioning: The roles of conversation orientation and conformity orientation, *Annals of the International Communication Association*, 26(1), 36-65.
- Lulek, B. (2014). Komunikacja w małżeństwie i narzeczeństwie. Ujęcie porównawcze, *Rocznik Komisji Nauk Pedagogicznych*, 67, 153-168.
- Ładyżyński, A. (2011). Narzeczeństwo - dawne i współczesne. Zmiana w sposobie przygotowania się do małżeństwa, *Wychowanie w Rodzinie*, 3(3), 193-217.
- Malina, A., Suwalska-Barancewicz, D. (2017). Wzajemne przywiązanie partnerów i wsparcie a ich satysfakcja z życia na różnych etapach rozwoju rodziny, *Psychologia Rozwojowa*, 22(2), 55-69.
- Noone, P. A. (2017). The Holmes-Rahe Stress Inventory, *Occupational Medicine*, 67(7), 581-582.
- Pieczko, L. (2013). Przygotowanie do małżeństwa oferowane przez Kościół katolicki w świetle opinii narzeczonych i małżonków, *Ateneum Family Science Review*, 1, 191-217.
- Plopa, M. (2017). Kwestionariusz Satysfakcji Seksualnej, *Polskie Forum Psychologiczne*, 22(4), 519-543.
- Plopa, M. (2006). *Więzi w małżeństwie i rodzinie. Metody badań*, Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Plopa, M., Zajdlis-Plopa, T., Karasiewicz, K. (2017). Dynamika związku małżeńskiego jako predyktor sytuacji rozwodowej, *Czasopismo Psychologiczne*, 23(1), 71-87.
- Przybył, I. (2010). Chodzenie ze sobą, spanie ze sobą, mieszkanie ze sobą. Młodzieńcze relacje uczuciowe i obyczajowość przedślubna, *Roczniki Socjologii Rodziny*, 20, 17-35.
- Przybył, I. (2015). *Proces redefinicji narzeczeństwa w ostatnich dziesięcioleciach*, Wrocław: Oficyna Wydawnicza Arboretum.
- Pupin, Z., Waldmajer, J. (2013). Komunikacyjne zachowania w małżeństwie z perspektywy własnej i partnera, *Family Forum*, 3, 187-200.
- Ryś, M. (1996). Jakość małżeństwa a komunikowanie się małżonków i sposoby rozwiązywania wzajemnych konfliktów, *Problemy Rodziny*, 5, 5-16.
- Quilici, A. (2009). *Narzeczeństwo*, Warszawa: PROMIC - Wydawnictwo Księża Marianów.
- Satir, V. (1999). *Zmieniamy się wraz z rodzinami. O zdrowej komunikacji*, Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Sikorska, J. (red.), (1996). *Kobiety i ich mężowie. Studium porównawcze*, Warszawa: Wydawnictwo IfiS PAN.

- Strelau, J. (2006). *Psychologia różnic indywidualnych*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR.
- Strelau, J. (2003). *Psychologia. Podręcznik akademicki*, Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Suwalska-Barancewicz, D., Malina, A. (2018). Samoocena i styl przywiązania jako predyktory oceny zachowań komunikacyjnych własnych oraz partnera, *Psychologia Rozwojowa*, 3, 65-82.
- Szukalski, P. (2013). *Małżeństwo: początek i koniec*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Tryjarska, B. (1991). Psychodynamiczne ujęcie problemów małżeńskich i możliwość ich terapii według H.S. Sterna. *Nowiny, Psychologiczne*, 5, 53-75.
- Willi, J. (1996). *Związek dwojga. Psychoanaliza pary*, Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Wojciszke, B. (1993). *Psychologia miłości*, Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Wójtowicz, M. (2011), Męskość w koncepcjach Stu Webera i Johna Eldredge'a - próba syntezy, *Studia Teologiczne i Humanistyczne*, 2, 156-166.
- Ziemska, M. (1979). *Rodzina a osobowość*, Warszawa: Wiedza Powszechna.